

مقابله و بررسی آثار ترجمه شده

کتایون شهپر راد
آذین حسین زاده

تهران

۱۳۸۴

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

شهرراد، کتایون، ۱۳۴۶-

مقابله و بررسی آثار ترجمه شده / کتایون شهرراد، آذین حسین زاده. — تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۸۴.

شش، ۱۵۳ ص. — («سمت»؛ ۸۹۶. زبان فرانسه؛ ۲۶)

ISBN 964-459-944-6

بها: ۸۰۰۰ ریال.

Katayoun Shahpar-Rad, Azine Hossein-Zadeh.

پشت جلد به فرانسه:

Etude comparée des textes traduits.

فهرست نویسی بر اساسی اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. ۱۵۲ - ۱۵۳.

۱. ادبیات فرانسه — ترجمه شده به فارسی — تاریخ و نقد. ۲. زبان فرانسه — ترجمه

به فارسی. الف. حسین زاده، آذین. ب. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی

دانشگاهها (سمت). ج. عنوان.

۸۴۰/۹

۷ م ۹ ش / PQ ۱۴۳

م ۸۴۰۸۴۸۶

کتابخانه ملی ایران

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

مقابله و بررسی آثار ترجمه شده

کتایون شهرراد، آذین حسین زاده

چاپ اول: بهار ۱۳۸۴

تعداد: ۱۵۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

قیمت ۸۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و عوامل

توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

آدرس ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،

روبروی پمپ گاز، کدپستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۲-۴۲۴۶۲۵۰.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و جز اینها برای «سمت» محفوظ

است (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

سخن «سمت»

یکی از اهداف مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی دانشگاهها بوده است و این امر، مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع مبنایی و علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبنای و مسائل این علوم است.

ستاد انقلاب فرهنگی در این زمینه گامهایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضا می کرد که سازمانی مخصوص این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۶۳/۱۲/۷ تأسیس «سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها» را که به اختصار «سمت» نامیده می شود، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان این است که با استمداد از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان متعهد و دلسوز، به مطالعات و تحقیقات لازم بپردازد و در هر کدام از رشته های علوم انسانی به تألیف و ترجمه منابع درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان و صاحب نظران پوشیده نیست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن، باید به تدریج و پس از انتقادات و یادآوریهای پیاپی ارباب نظر به دست آید و انتظار دارد که این بزرگواران از این همکاری دریغ نورزند. کتاب حاضر برای دانشجویان رشته مترجمی زبان فرانسه در مقطع کارشناسی به عنوان منبع اصلی درس مقابله و بررسی آثار ترجمه شده به ارزش ۲ واحد و برای دانشجویان رشته آموزش زبان فرانسه در مقطع کارشناسی ارشد با همین عنوان به ارزش ۲ واحد و برای دانشجویان رشته مترجمی زبان فرانسه در مقطع کارشناسی ارشد برای درس بررسی و مقابله ترجمه های ادبی به ارزش ۲ واحد به عنوان منبع فرعی می تواند مورد استفاده قرار گیرد.

از استادان و صاحب نظران ارجمند تقاضا می شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	فصل اول: متون نشر
۳	۱. رمان و داستان کوتاه
۳	۱-۱ بررسی ترجمه از دیدگاه واژه‌شناختی
۳	۱-۱-۱ واژه و اهمیت تبیین آن
۸	۱-۱-۲ معادل‌یابی و ترجمه صحیح واژه‌ها
۲۹	۱-۲ دشواریهای ترجمه: از ترجمه واژه به واژه و امانت‌داری محض...
۳۹	۱-۳ بررسی ترجمه از دیدگاه ساختارهای دستوری
۳۹	۱-۳-۱ ساختارهای دستوری چیست؟
۴۲	۱-۳-۲ وجه‌ها و زمانها و تطابق آنها در زبان فارسی و فرانسه
۴۳	الف) وجوه فعلی
۴۳	ب) افعال
۵۷	۱-۳-۳ انواع نقل قول
۵۸	الف) نقل قول مستقیم
۵۸	ب) نقل قول غیرمستقیم
۵۸	ج) نقل قول غیرمستقیم آزاد
۶۸	۱-۳-۴ علامت‌گذاری
۸۰	۱-۴ بررسی ترجمه از دیدگاه سبک‌شناختی
۸۰	۱-۴-۱ سبک و سبک‌شناسی
۸۲	الف) شاکله‌های سبک
۸۲	ب) تفاوت با زبان عامی و روزمره

۸۳	ج) تفاوت میان سبک و زبان
۸۴	د) لایه‌های مختلف زبان
۸۸	۲-۴-۱) مقابله ترجمه و مسئله سبک
۹۶	۳-۴-۱) شناخت مخاطب داستان
۱۰۱	۴-۴-۱) چندآوایی و چندزبانی
۱۲۹	۵-۱) ترجمه مقاله‌های ادبی
۱۳۷	۶-۱) ترجمه متون علمی و فنی
۱۴۳	فصل دوم: متون نظم
۱۵۳	منابع و مآخذ

مقدمه

هنگامی که نویسندگان کار نگارش این کتاب را عهده‌دار شدند، به تجربه، دریافته بودند که بحث در زمینه بررسی و مقابله ترجمه ناخواسته داوری و اعمال نظر را نیز به همراه دارد. به این معنا که مشاهده کرده بودند، به ویژه نزد دانشجویان، انگاره‌ای وجود دارد مبنی بر این که تدریس چنین مقوله‌ای باید توأم با قضاوت باشد، تا بتوان سرانجام به نتیجه‌ای قطعی رسید و کار مترجمی را در قیاس با دیگری «خوب‌تر» یا «بدتر» محسوب کرد و به ترجمه‌ای الگو دست یافت.

در این کتاب تلاش عمده نگارندگان صرف این شده است تا چنین باور اشتباهی در ذهن خوانندگان کمرنگ و محو شود. لازم به ذکر است که برآورده شدن این خواسته البته با مشکلات فراوانی روبرو بود و راهکارهای متعددی را طلب می‌کرد. از زمره این راهکارها می‌توان به تأکید بر فنی و علمی بودن ترجمه اشاره کرد. به تعبیر دیگر، تأکید بر این نکته که ترجمه، پیش از آن که صرفاً تسلط فردی به زبانی به جز زبان مادری معرفی گردد، در چهارچوب علمی ارائه شده است که ابزارهای روش‌شناختی و شاکله‌های خاص خود را داراست و تنها از طریق رعایت این بایسته‌ها قادر است به هدف خود دست یابد.

انتخاب چنین دیدگاهی نسبت به ترجمه متضمن این اصل نیز بود که به ترجمه نباید به دید سلیقه‌ای نگریست. چه، هنگامی که سخن از سلیقه به میان می‌آید آنچه بیش از هر چیز دیگری می‌تواند متحمل آسیب شود پیش‌فرض نخستین تدریس این مضمون در دانشگاه، به عنوان نماد محفل علمی است. این که مبحث ترجمه و بررسی آن در دانشگاه تدریس می‌شود مترادف این معناست که موضوع سلیقه را بدان راهی نیست.

به همین منظور نیز نگارندگان این کتاب از آخرین دستاوردهای علم کم و بیش نوین ترجمه‌شناسی استفاده کرده‌اند تا نگرشی نو به علم ترجمه در ایران پدیدار شود. این چنین است که برای تسهیل در امر درک بهینه مطالب، ابتدا به دسته‌بندی ترجمه آثار اقدام و تلاش کردیم تا مضامین گوناگونی را که ممکن است موضوع ترجمه واقع شود از یکدیگر تفکیک کنیم. سرآغاز هر یک از این دسته‌بندیها را، به تناسب موضوع و مضمون کار، مباحثی صرفاً نظری، از شمار زبان‌شناختی و یا نشانه‌شناختی و ... قرار دادیم تا بدین‌سان، با استفاده از ابزاری مشخص و نمادین به بررسی ترجمه‌ها بپردازیم و از این رهرو تا حد امکان بحث اعمال سلیقه را کاهش دهیم. هر یک از این مباحث با بررسی دو یا چند نمونه ترجمه از آثار برجسته زبان فرانسه به فارسی و همچنین فارسی به فرانسه همراه است تا خوانندگان بتوانند آموخته‌های نظری را به صورت عملی در ترجمه‌ها مشاهده و بررسی کنند. در نهایت نیز، هر مبحثی به تعدادی تمرین خاتمه می‌یابد تا امکان به کار بستن عملی آنچه آموزش داده شده است فراهم گردد.

به منظور بررسی و مقابله ترجمه‌ها ناگزیر بودیم تا به تعدادی مثال و نمونه از آثار بزرگان ترجمه ایران و فرانسه نیز استناد کنیم. نگارندگان وظیفه خود می‌دانند یادآور شوند که در انتخاب ترجمه‌ها آنچه بیش از هر چیز دیگری مدنظر قرار گرفته امکان تعامل میان آموخته‌های نظری و متون ترجمه شده بوده است و اگر، در این میان، اثری در قیاس با اثری دیگر بیشتر موضوع بحث واقع شده یا مطالب نظری به نحوی گسترده‌تر در بابش به کار بسته شده است تنها بایسته‌های روش‌شناختی انگیزه چنین راهبردی بوده است.